

Terveysviestintä ei paranna kansansairauksia

Arkkiaatri Arvo Ylpön nerokkaalla terveystiedon välillä oli erityisesti 1920- ja 1930-luvuilla laaja vaikutus hyvinvointiimme: riisitauti kitkettiin pois muutamassa vuodessa ja lastenhoito-ohjeet levisivät tehokkaasti syrjäseuduillekin. Mutta hän eli monessa mielessä erilaista aikaa kuin me elämme. Terveysjournalismi ei vielä kukoistanut, ja vain harva lääkäri halusi näyttää kasvonsa julkisuudessa. Kului aikaa, ennen kuin muu lääkärikunta otti viestinnän tehtäväkseen ja terveysaiheet levisivät koko median käyttöön.

Vielä 1990-luvulla Duodecimin tiedottajana työskennellessäni perustelimme lääkäreille, miksi lääketieteestä tiedottaminen on tärkeää. Ajatuksena oli, että kun toimittajien tiedot ja taidot kasvavat, suomalaisten terveystietous lisääntyy ja sitä kautta myös lääkäreiden ja potilaiden välinen vuorovaikutus paranee.

Tiedotustilaisuudet ja seminaarimme olivat tupaten täynnä lääketieteestä kiinnostuneita toimittajia, jotka ahmivat lisätietoa. Samaan aikaan Internet kasvoi: Duodecimin lisäksi moni tärkeä organisaatio vei sinne aineistoaan, ja perustettiin Terveysportti, myöhemmin Terveyskirjasto. Toimittajat olivat tyytyväisiä, kun heillä oli selkeä osoite, Duodecim, josta sai luotettavaa tietoa.

Miten tavoitteet toteutuivat? Loistavasti – ainakin tiedon määrän suhteen. Internet pursuaa terveystietoa, terveysjutut myyvät lehtiä, niistä saadaan skuppeja ja myös Lääketieteen toimittajat ry:n jäsenmäärä lisääntyy.

Ja hyviä asioita suunnitellaan edelleen. Merja Drake esitti Aikakauskirjan kolumnissaan äskettäin toivomuksen kattavasta ja luotettavista terveyslinkkejä sisältävästä sivustosta. Tekeillä oleva Arvo Ylppö -oppimisympäristö puolestaan tarjoaa uudenlaista, Internetissä toimivaa vuorovaikutteista terveystiedon,

hyvinvoinnin historian ja lääketieteen nykäsitysten oppimista. Hankkeemme tavoitteena on saada nuoret ymmärtämään, miten suuren työn takana hyvinvointimme on, ja opastaa suhtautumaan kriittisesti esimerkiksi tiedeuutisiin ja mainontaan.

Olen myös havainnut, että lääkäreistä – niin klinikoista kuin tutkijoista – on kouliintunut haastateltavana ylivoimaisesti taitavin ammattikunta. Useimmat lääkärit tietävät, mikä on viestinnän kannalta olennaista, ajattelevat sanomaansa myös potilaan näkökulmasta, eivätkä enää puhu toimittajien kammoksumaa kapulakieltä.

Vaikka terveystiedon määrää on saatu lisättyä, miksi me suomalaiset edelleen sairastamme itse hankittuja sairauksia?

Ero Ylpön aikakauteen on siinä, että yhteiskunta ja taudit ovat muuttuneet. Silloin ennen harvoja julkisuudessa puhuvia lääkäreitä kuunneltiin. Lisäksi sotien jälkeen haluttiin nopeasti nousta pitkään jatkuneesta köyhyydestä ja pulasta.

Nykyisin elintaso on korkea. Eivätkä yleisimmät sairaudet ole yhdellä pillerillä hoidettavissa vaan monimutkaisia ja usein sidoksissa mieleen, elintapoihin ja ympäristöön. Voiko median välittämä terveystieto vähentää näitä tauteja?

Mediasta saa yleisesti pätevää tietoa terveydestä: joihinkin vaikeisiin ja oireisiin löytyy varmasti apua terveysjutuista ja -uutisista. Mutta kansansairauksia media tuskin pystyy vähentämään. Vaikka suomalaiset tietäisivätkin suositellut kolesteroliarvot ja eri vitamiinien vaikutukset, ei tällä tiedolla ole vaikutusta nykyajan suurimpiin terveysongelmiin. Media ei voi tarjota kokonaisnäkemystä kunkin kansalaisen sairaudesta. Kuten Ylppökin usein sanoi, jokainen on ainutlaatuinen yksilö ja ko-

konaisuus, heikkouksineen ja vahvuuksineen.

Lääkärin ja potilaan väliseen suhteeseen kohdistuu paljon odotuksia. Potilaalle pitäisi siis välittää tunne, että hänet nähdään sellaisena kuin hän on, myös vahvuuksineen. Ja tällaisessa kohtaamisessa syntyvät aidot ja kestävät tervehtymisen mahdollisuudet, ei median syytämistä terveystiedosta.

Mutta onko lääkäreillä nykytilanteessa mahdollisuuksia tähän? Kyllä varmasti, jos työolosuhteet ja lääkärin asenne ovat kohdallaan. Lääkärinhän pitäisi entistä nopeammalla aikataululla, vähennetyin resurssein ja kilpailutetuin hinnoin kohdata potilas, vakuuttaa ja rauhoittaa hänet, perustella hoitovalinnat ja saada aito kontakti median joskus harhaanjohtavallakin tietotulvalla huuhdeltuun potilaaseen.

Ikävä kyllä media hairahtui läskikapinoiltaan myös tuomitsemaan ja syyllistämään. Ei ihme, että nyt on tilaus vapaatajalle, joka armahtaa kaikki tupakoitsijat, liikuntaa viroksuvat, lihavat, lääkkeiden väärinkäyttäjät, juopot ja muut terveyden raajarikot. Näin on valitettavasti luotu pohja myös liikoja lupaa-valle uskomuslääkinnälle ja huijareille, elleivät lääkärit lunasta tätä roolia.

”Viisas, humaani lääkäri saa potilaalta osakseen kiitollisuutta; hän hoitaa minun kalleimman omaisuuteni, terveyteni kuntoon. -- Ihminen, potilas, vaistoaan hyvin herkästi, milloin lääkäri on hänestä aidosti kiinnostunut, ja milloin yrittää hoitaa häntä yksinomaan velvollisuudesta, virkansa tähden.” Arvo Ylppö kirjoitti viisaasti. ■

TEIJA RIIKOLA, FM, toimittaja
Arvo Ylppö -sivuston sisällöntuottaja

